

2007, Jaar van de Nachtzwaluw

MELD JE NU AAN!

(inventarisatie)

De nachtzwaluw

© M. Sloendregt

Corridor tussen Klein Hasselsven en Hasselsvennen, Leenderbos 2007

Nachtswaluwinventarisatie 2007

Mark Sloendregt

In 2007 werden in het Leenderbos en Groote Heide 49 territoria Nachtzwaluwen geteld.

Dat jaar werd de telling voor de eenentwingste maal gehouden, een dergelijke langdurige reeks geeft een goed beeld van de populatieverloop.

De telling beslaat een periode vanaf 15 mei tot en met 10 augustus.

Van 27 avonden zijn alle gegevens gerubriceerd en in kaart gebracht.

Jaar van de Nachtzwaluw, 2007

Het jaar 2007 werd uitgeroepen tot 'Jaar van de Nachtzwaluw' door SOVON Vogelonderzoek Nederland. Met een landelijke campagne en een oproep aan vogelaars om te gaan tellen is getracht meer te weten te komen over deze soort en de stand van de landelijke populatie. Er diende volgens een bepaalde methodiek te worden gewerkt en gegevens konden online worden ingevoerd. De telmethodiek bestond uit minimaal twee bezoeken per onderzoeksgebied (lees kilometerhok); maximaal vier. Bij voorkeur avondbezoeken omdat de zangperiode bij ochtendbezoek korter is. Het eerste bezoek diende tussen 15 mei en 30 juni plaats te vinden en het tweede bezoek tussen 1 juli en 10 augustus. Per bezoek werden alle waarnemingen nauwkeurig ingetekend als mede het type waarneming (zang, balts, alarm), en de weersomstandigheden. Behalve terreinen waar jaarlijks wordt geïnventariseerd zoals Boswachterij Leende zijn vooral de minder onderzochte terreinen zoals gemeentebossen en dergelijke van belang. In de Kempen zijn uiteindelijk ongeveer twintig terreinen en zestig kilometerhokken onderzocht. Het resultaat in Oost-Brabant staat op een voorlopige score van 267 territoria (11-'07, SOVON-nieuws). Op de Veluwe werden vorig jaar enkele nachtzwaluwen gezenderd om een gedetailleerd beeld te kunnen verkrijgen van o.a. de territoriumomvang en de leefgewoonte van deze soort. Een uitgebreid rapport van SOVON over deze campagne 'Jaar van de Nachtzwaluw, 2007' is in februari van dit jaar verschenen en wordt in deze uitgave ook besproken.

Werkwijze

In vergelijking met 2006 is dezelfde werkwijze gehanteerd.

Elke avond werd een half uur voor zonsondergang gestart vanuit een plek in Boswachterij Leende waar nachtzwaluwen te verwachten waren. De recorder werd pas gebruikt als er een half uur na zonsondergang geen spontane zang kon worden geregistreerd. Op een avond kon afhankelijk van de zangactiviteit hooguit anderhalf uur worden geteld, de telling eindigde vaak om 23.15 uur. Langer doorgaan kon verstoring in de hand werken en het vergrootte de kans op waarnemingen van foeragerende vogels buiten het territorium.

De gevolgde werkwijze van inventariseren wordt vanaf 2005 toegepast. De komende jaren zal deze wijze van tellen als standaard gelden voor opvolgende inventarisaties.

De weersomstandigheden tijdens de telling in 2007 waren wisselvallig en met weinig zomerse dagen. Onder deze omstandigheden waarbij nachtzwaluwenzang soms verstomde hebben op 27 avonden 32 excursies plaats gehad, op enkele vrijdagavonden in juni zijn simultaantellingen door VWG De Kempen georganiseerd. In de 'atlas van de West-Brabantse broedvogels' (2007) valt over het onderzoek naar nachtzwaluwen het volgende te lezen: "Het tellen van nachtzwaluwen is geen sinecure en vereist een speciale aanpak. De korte zangpiek (hooguit 45 minuten per avond) vormt de grootste handicap. Solitaire paren zijn gemakkelijk te missen en er is snel sprake van onderschatting van lokale concentraties als teveel terrein wordt bestreken. Met traag onderzoek (15-30 ha/uur) volstaan twee schemerbezoeken om ongeveer 90% van de territoria te vinden, mits klanknabootsing is toegepast".

Resultaten 2007

In 2007 zijn 49 territoria nachtzwaluwen geteld, in vergelijking met de resultaten van 2006 is een afname in het Leenderbos geconstateerd, op de Groote Heide is de populatie nagenoeg gelijk gebleven. Vooral de overgangen van heide naar bos werden dit jaar goed bezet. De "eerste zang/waarneming" van een nachtzwaluw in de Kempen werd genoteerd op 24 april in de corridor Laagveld/Hasselsvennen (website Vogels in de Kempen).

In totaal zijn eenendertig territoria geteld in het Leenderbos, achttien op de Groote Heide en twee op de Gastelse Heide (gezaamenlijk ca. 1600 ha.).

In het kader van het jaar van de nachtzwaluw zijn dit jaar ook de andere terreinen van Boswachterij Leende onderzocht. Op de Putberg zijn drie territoria en het Kranenveld (ponyweide) één territorium geïnventariseerd door VWG De Kempen (tabel 1, figuur 1).

Interpretatie

Een vergelijking van 2007 met 2006 geeft een overlap in gevonden territoria van 75%. De telling van 2007 resulteerde in een aantal van 49 territoria met plaatselijk hoge dichtheden. Dit aantal komt overeen met de resultaten van 2005 (51 territoria) en 2002 (47 territoria). Een vergelijking van het inventarisatiejaar 2007 met de jaren 2002, 2003 2004 en 2005 levert een overlap in gevonden territoria van resp. 37%, 37%, 45% en 55%. Het Leenderbos wordt vanaf 1987 jaarlijks onderzocht op aanwezigheid van Nachtzwaluwen. De Groote Heide – onderdeel van Boswachterij Leende – wordt pas sinds 2000 systematisch onderzocht. Vanaf 2000 blijkt een duidelijke toename van het aantal nachtzwaluwen. Van 1987 tot 1998 werden 15 tot 20 territoria geteld, in 2006 en 2007 werden 38 en 31 territoria in het Leenderbos geteld, de Groote Heide niet meegerekend (tabel 2.1 en 2.2). De laatste jaren is veel potentieel biotoop ontstaan door het aanleggen van meer open plekken en cor-

ridors. Deze corridors verbinden de heideterreinen zoals de Molenheide met de Hasselsvennen van het Leenderbos.

De percelen rondom het Laagveld zijn na het broedseizoen 2006 ontdaan van opstand waarbij ook de bovenste laag humus is verwijderd. In dit gebied zal uiteindelijk nieuwe natte heide tot ontwikkeling moeten komen. Mijn verwachting is dat de populatieomvang door deze recente beheersmaatregelen in de toekomst gehandhaafd zal blijven of zal kunnen toenemen. Om het gebruik van corridors door diverse diersoorten zoals nachtzwaluwen te onderzoeken zijn dit jaar voor dit doel twee speciale bezoeken met recorder ondernomen. De corridor Molenheide-Hasselsvennen zal in het belang van onderzoek voortaan jaarlijks worden geïnventariseerd (rapport: Monit Ecozone Leende 2).

Dankwoord

Graag willen we alle personen bedanken die hun medewerking hebben verleend aan de nachtzwaluwinventarisatie 2007. In het bijzonder:

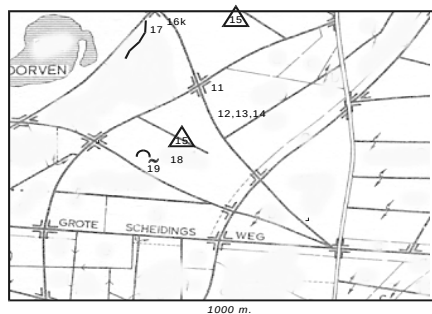
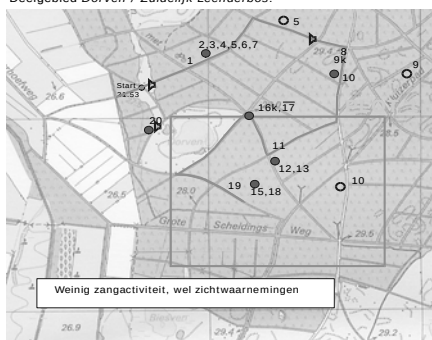
Gerhard Bosschers en Carlo van Dooren, SBB te Leende. Wim Jacobs en Roel Winters, VWG De Kempen. Jac Seijkens, IVN Leende

En alle andere leden van VWG De Kempen.

TELFORMLIEREN, 19 JUNI ZUIDELIJK LEENDERBOS (PLOT 1) EN 6 JUNI PUTBERG (PLOT 23)

Nachtzwaluwinventarisatie

Datum: Dinsdag 19 juni 2007
Bezoek: 17-6, 19-6
Deelnemers: W. Jacobs, M. Sloendregt
Weersomstandigheden: later bewolkt, 20 graden, aanwakende wind.
Deelgebied Dorven / Zuidelijk Leenderbos:

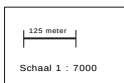
TIJDNOTATIES:

01: 22.23
02: 22.25
03: 22.26
04: 22.28
05: 22.31
06: 22.33
07: 22.35
08: 22.51
09: 22.55
10: 22.56
11: 22.59
12: 23.03
13: 23.04
14: 23.06
15: 23.09
16: 23.13
17: 23.17
18: 23.22
19: 23.27
20: 23.41
Einde

Vak: 141, 140, 139, 124, 117a, 133.

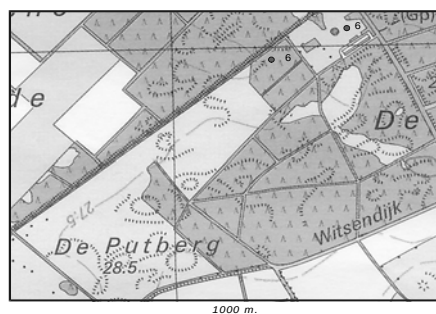
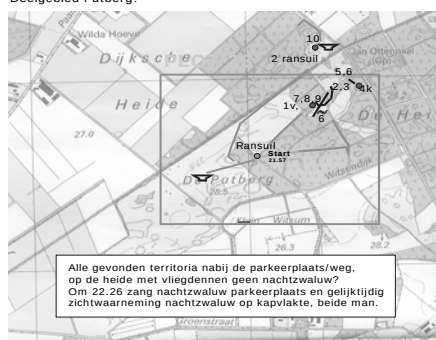
Kilometerhok:
57- 25- 13/14
57- 15- 54/53

780 m.

Nachtzwaluwinventarisatie

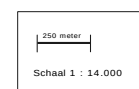
Datum: 6 juni 2007
Deelnemers: Sjors de Kort en M. Sloendregt
Weersomstandigheden: winderig, helder
Deelgebied Putberg:

TIJDNOTATIES:

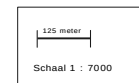
01: 22.15
02: 22.19
03: 22.21
04: 22.24
05: 22.25
06: 22.26
07: 22.29
08: 22.54
09: 23.03
10: 23.20

Vak: -
kilometerhok:
57-26-12/13

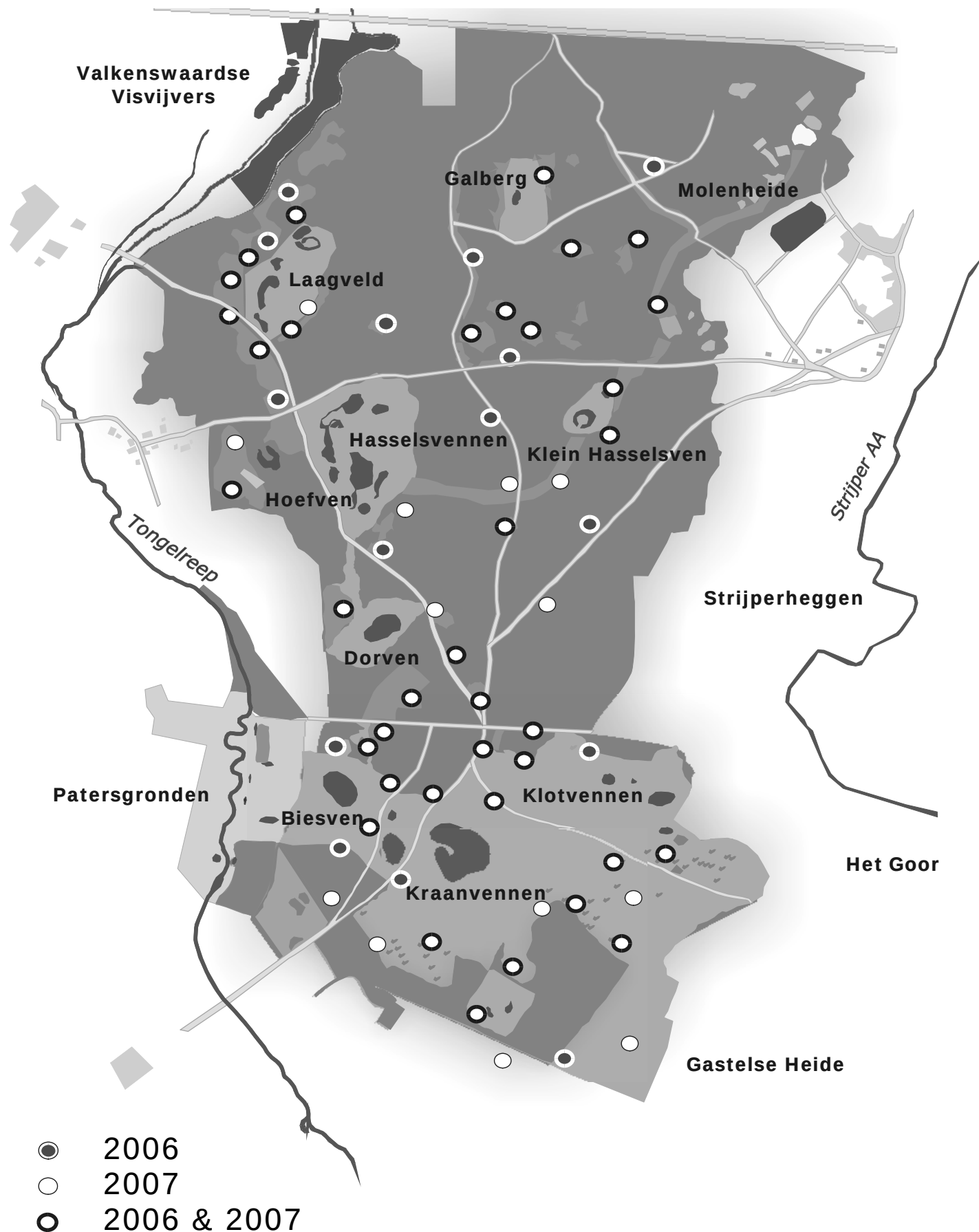
PLOT 23

780 m.

FIGUUR 1 LEENDERBOS EN GROOTE HEIDE, STIPPENKAART 2006 & 2007

TABEL 1 RESULTATEN BOSWACHTERIJ LEENDE 2007

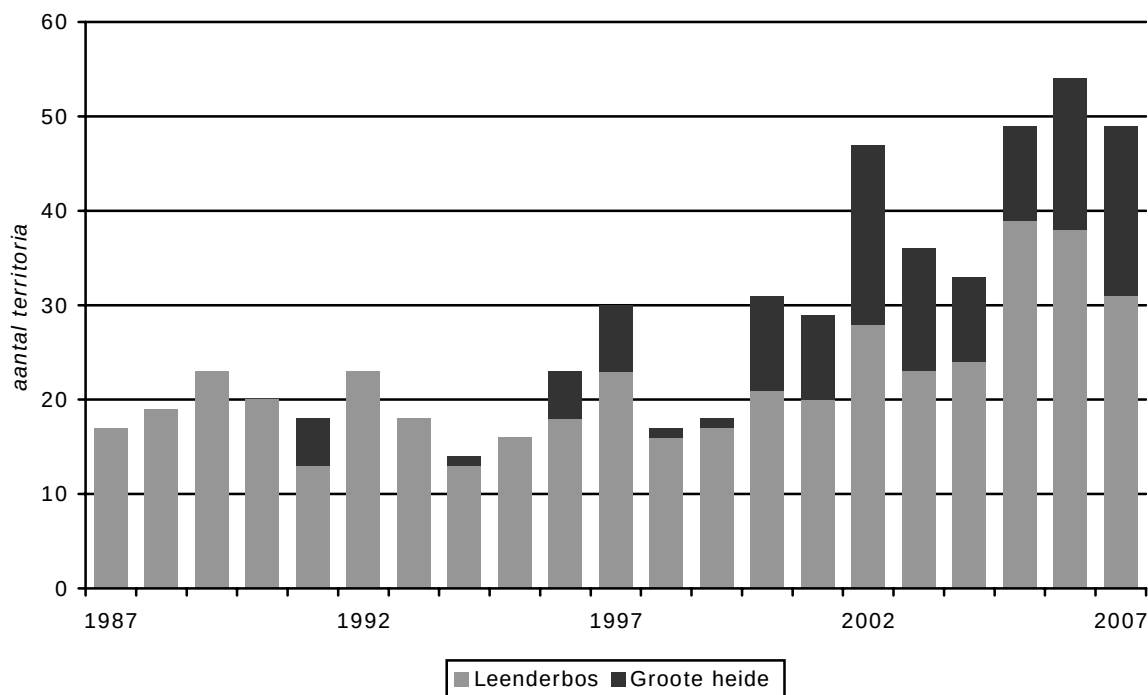
Geïntervieweerd gebied 2007	Boswachterij Leende en Gastelse Heide
Territoria 2007	
Leenderbos	31
Groote Heide	18
Putberg	3
Kranenveld	1
Gastelse Heide	2
Leenderbos en Groote Heide	49 territoria
Telperiode en aantal teldata 2007	27 teldata in de periode van 15 mei tot en met 10 augustus
Presentie in percelen/vakken	Vierenveertig perceelvakken
Aantal onderzochte kilometerhokken	Achtentwintig kilometerhokken
Gebruik recorder	Twaalf maal geluidsreproductie
Vervoer	Meestal te voet, soms de fiets
Weeromschrijving zomer 2007	Wisselvallig weer met weinig zomerse dagen
Deelnemers 2007	Negentien personen hebben deelgenomen aan de inventarisatie 2007

© J. Wouters

TABEL 2.1 POPULATIEVERLOOP VAN NACHTZWALUWEN IN EENENTWINTIG INVENTARISATIEJAREN VAN 1987 TOT EN MET 2007. VANAF 2000 WORDT OOK DE GROOTE HEIDE JAARLIJKS GETELD.

TABEL 2.2 TERRITORIA NACHTZWALUWEN IN DE LAATSTE ACHT INVENTARISATIEJAREN VAN 2000 TOT EN MET 2007.

Deelgebied	2000*	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	Opper- vlakte
Laagveld e.o.	4	2	6	5	5	11	10	7	313 ha
Galberg e.o.	5	4	4	3	3	7	8	6	307 ha
Hasselsvennen en Hoefven	1	2	9	3	5	4	3	3	168 ha
Dorven e.o.	2	2	2	3	2	2	2	4	74 ha
Klein Hassels- ven e.o.	1	2	2	3	4	7	7	4	228 ha
Zuidelijk Leen- derbos	6	7	6	6	5	8	8	7	112 ha
Groote Heide	9	9	19	13	9	10	16	18	335 ha
Gastelse Heide e.o.	-	-	-	-	1	2	2	2	78 ha
Totaal	28	29	47	36	34	51	56	51	1615 ha

* In 2000 is Boswachterij Leende geïnventariseerd door Symen B. Deuzeman (SOVON).